TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Thay đổi tiêu chí phân loại đơn vị hành chính sau đợt sáp nhập

13:57 13/09/2025

Sau đợt sáp nhập, sắp xếp đơn vị hành chính (ĐVHC) năm 2025, quy mô địa bàn và dân số nhiều địa phương đã thay đổi căn bản, vượt xa chuẩn phân loại cũ. Bộ Nội vụ cho biết, đã xây dựng và hoàn thiện dự thảo Nghị định của Chính phủ quy định về phân loại đơn vị hành chính.

Đây là bước đi cần thiết nhằm triển khai thi hành Hiến pháp năm 2013 (sửa đổi), Luật Tổ chức chính quyền địa phương số 72/2025/QH15, đồng thời khắc phục những bất cập trong các quy định hiện hành để phù hợp với thực tiễn sau khi sắp xếp ĐVHC năm 2025.

Xây dựng bộ tiêu chí phân loại ĐVHC phù hợp với thực tiễn sau sáp nhập, săp xếp ĐVHC - Ảnh minh họa

Biến động lớn sau đợt sắp xếp

Theo Bộ Nội vụ, sau đợt sáp nhập, sắp xếp các đơn vị hành chính, cả nước có 34 ĐVHC cấp tỉnh (6 thành phố và 28 tỉnh) và 3.321 ĐVHC cấp xã (2.621 xã, 687 phường, 13 đặc khu). Số lượng và quy mô của ĐVHC cấp tỉnh và ĐVHC cấp xã đã có biến động lớn so với trước thời điểm săp xếp (trước tháng 6/2025).

Ở cấp tỉnh, đã giảm 29 đơn vị hành chính cấp tỉnh. Diện tích tự nhiên trung bình mỗi tỉnh, thành phố là 9.743 km², tăng 85,3% so với trước đây. Trong đó, tỉnh Lâm Đồng hiện có diện tích lớn nhất cả nước với 24.243,13 km², vượt xa Nghệ An – tỉnh lớn nhất trước đó.

Quy mô dân số trung bình cấp tỉnh cũng tăng 85,3%, đạt hơn 3,3 triệu người. TP.HCM là địa phương có dân số lớn nhất, với hơn 14,6 triệu người, tăng thêm gần 4,7 triệu so với trước khi sắp xếp.

Bên cạnh đó, việc hình thành "đặc khu" là loại hình ĐVHC hoàn toàn mới, nằm ngoài phạm vi điều chỉnh của Nghị quyết số 1211/2016/UBTVQH13.

Những biến động này khiến hệ thống tiêu chí, thang điểm và ngưỡng phân loại theo Nghị quyết 1211 không còn phù hợp, nếu tiếp tục áp dụng sẽ làm sai lệch đánh giá về vị trí, vai trò, mức độ phát triển của từng địa phương, ảnh hưởng trực tiếp đến hoạch định chính sách và phân bổ nguồn lực và tổ chức bộ máy chính quyền

Theo Bộ Nội vụ, thực tiễn triển khai các quy định về phân loại ĐVHC tại Nghị quyết số 1211/2025/UBTVQH15 (sửa đổi, bổ sung tại Nghị quyết số 27/2022/UBTVQH15) trong thời gian qua đã bộc lộ một số điểm bất cập, hạn chế.

Thứ nhất, hệ thống tiêu chí phân loại còn thiên lệch, chủ yếu tập trung vào diện tích, dân số và số lượng đơn vị trực thuộc chiếm tới hơn một nửa tổng điểm. Trong khi đó, các chỉ số phản ánh năng lực quản trị, mức độ chuyển đổi số, cải cách thủ tục hành chính hay nâng cao năng suất lao động lại chưa được quan tâm đúng mức. Điều này dẫn đến tình trạng địa phương đông dân, diện tích lớn thường được xếp loại cao, trong khi những địa phương nhỏ nhưng năng động, cải cách mạnh mẽ lại khó cải thiện phân loại.

Thứ hai, theo quy định tại Nghị quyết số 1211/2016/UBTVQH13 giao Thủ tướng Chính phủ quyết định công nhận phân loại cấp tỉnh, Bộ trưởng Bộ Nội vụ quyết định với cấp huyện, Chủ tịch UBND cấp tỉnh quyết định với cấp xã; đồng thời yêu cầu UBND các cấp phải lập hồ sơ trình HĐND cùng cấp thông qua trước khi gửi cơ quan có thẩm quyền và sau đó phải trải qua bước thẩm định của hội đồng trung ương, dẫn tới quy trình nhiều tầng nấc, mất nhiều thời gian, chi phí

và chưa thể hiện rõ tinh thần phân cấp, phân quyền.

Thứ ba, Nghị quyết số 1211/2016/UBTVQH13 chỉ quy định việc phân loại ĐVHC trong những trường hợp thành lập, nhập, chia, điều chỉnh địa giới mà không thiết lập cơ chế bắt buộc rà soát định kỳ, dẫn tới tình trạng nhiều địa phương "được xếp rồi để đó", giữ nguyên loại hình hàng chục năm dù có biến động lớn về dân số, kinh tế - xã hội, năng lực quản trị, khiến kết quả phân loại không còn phản ánh đúng thực trạng, giảm giá trị sử dụng trong hoạch định chính sách, bố trí nguồn lực và không tạo động lực để chính quyền địa phương cải cách, đổi mới.

Khẳng định tính cấp thiết, Bộ Nội vụ nhấn mạnh Nghị định mới sẽ là hành lang pháp lý quan trọng để các địa phương thực hiện phân loại ĐVHC, từ đó hoạch định chính sách phát triển kinh tế - xã hội, thu hút đầu tư, nâng cao chất lượng và điều kiện sống trên địa bàn ĐVHC và xây dựng tổ chức bộ máy, chế độ, chính sách đối với cán bộ, công chức của chính quyền địa phương phù hợp với từng loại ĐVHC.

Thành phố Hà Nội và TP.HCM là ĐVHC loại đặc biệt

Bộ Nội vụ cho biết, Dự thảo Nghị định cơ bản kế thừa hệ thống loại ĐVHC đã được xây dựng và áp dụng ổn định trong thời gian dài, theo đó trừ thành phố Hà Nội và TPHCM là ĐVHC loại đặc biệt được xác định trong Luật Tổ chức chính quyền địa phương, các ĐVHC còn lại được phân thành 03 loại (loại I, loại II, loại III), được thực hiện bằng phương thức tính điểm (dưới 60 điểm đạt loại III, từ 60 đến 75 điểm đạt loại II, trên 75 điểm đạt loại I).

Tuy nhiên, nội dung phân loại đô thị đối với từng loại hình ĐVHC được điều chỉnh cho phù hợp với quan điểm, nguyên tắc và bối cảnh thực tiễn.

Cụ thể, đối với thành phố trực thuộc Trung ương: Thành phố Hà Nội và TP.HCM là ĐVHC loại đặc biệt, các thành phố trực thuộc Trung ương là ĐVHC loại I.

Theo Bộ Nội vụ, các thành phố như Huế, Hải Phòng, Đà Nẵng, Cần Thơ đã đáp ứng đầy đủ các tiêu chí cao nhất về dân số, diện tích, kinh tế - xã hội, hạ tầng, tài chính và quản trị. Việc quy định các thành phố này đương nhiên thuộc loại I vừa bảo đảm ổn định, minh bạch, giảm thủ tục, vừa tạo cơ sở pháp lý cho chính sách đặc thù phù hợp với vai trò của các thành phố này.

Bổ sung yếu tố "động"

Đối với tỉnh, Dự thảo Nghị định quy định tỉnh được phân thành 3 loại (loại I, II, III) dựa trên tổng số điểm của 5 nhóm tiêu chuẩn, cụ thể: Tiêu chuẩn quy mô

dân số: tối đa 20 điểm, tối thiểu 10 điểm; Tiêu chuẩn diện tích tự nhiên: tối đa 20 điểm, tối thiểu 10 điểm; Tiêu chuẩn số lượng ĐVHC trực thuộc: tối đa 10 điểm, tối thiểu 6 điểm; Tiêu chuẩn điều kiện kinh tế - xã hội (gồm 11 tiêu chí thành phần): tối đa 40 điểm, tối thiểu 18 điểm; Tiêu chuẩn yếu tố đặc thù: tối đa 10 điểm, tối thiểu 0 điểm.

Trong đó, tiêu chí thành phần gồm: Cân đối thu – chi ngân sách nhà nước; Tỷ trọng công nghiệp, xây dựng và dịch vụ; Tốc độ tăng trưởng kinh tế; Tỷ lệ lao động phi nông nghiệp; Tốc độ tăng năng suất lao động; Thu nhập bình quân đầu người; Tỷ lệ người tham gia bảo hiểm xã hội; Tỷ lệ hộ nghèo theo chuẩn nghèo đa chiều; Tỷ lệ dân số nông thôn sử dụng nước sạch đáp ứng quy chuẩn; Tỷ lệ hộ gia đình có kết nối Internet; Tỷ lệ hồ sơ thủ tục hành chính được xử lý qua dịch vụ công trực tuyến toàn trình.

Theo Bộ Nội vụ, việc bổ sung các chỉ số "động" giúp phân loại không chỉ dừng lại ở quy mô dân số, diện tích mà còn đánh giá năng lực điều hành, chuyển đổi số, cải cách hành chính – những yếu tố ngày càng quyết định đến chất lượng phát triển của địa phương.

Đối với xã, Dự thảo Nghị định quy định xã được phân thành 3 loại (loại I, II, III) dựa trên tổng số điểm của 04 nhóm tiêu chuẩn, cụ thể: Tiêu chuẩn quy mô dân số: tối đa 25 điểm, tối thiểu 15 điểm; Tiêu chuẩn diện tích tự nhiên: tối đa 25 điểm, tối thiểu 15 điểm; Tiêu chuẩn điều kiện kinh tế - xã hội (gồm 7 tiêu chí thành phần): tối đa 40 điểm, tối thiểu 21 điểm; Tiêu chuẩn yếu tố đặc thù: tối đa 10 điểm, tối thiểu 0 điểm.

Đối với phường, Dự thảo Nghị định quy định phường được phân thành 3 loại (loại I, II, III) dựa trên tổng số điểm của 4 nhóm tiêu chuẩn tương tự như đối với xã nhưng có điều chỉnh mức tối đa, tối thiểu của từng tiêu chí, tiêu chuẩn cho phù hợp đặc thù về quy mô dân số, diện tích tự nhiên và trình độ phát triển kinh tế - xã hội của phường.

Đối với đặc khu, Dự thảo Nghị định quy định theo hướng, đối với đặc khu được phân loại đô thị thì áp dụng tiêu chuẩn phân loại của phường, các trường hợp còn lại áp dụng tiêu chuẩn phân loại của xã; đồng thời quy định điểm yếu tố đặc thù của đặc khu là 10 điểm (tối đa).

Ngoài ra, dự thảo Nghị định quy định về điểm ưu tiên đối với các ĐVHC có quy mô vượt trội (tỉnh, xã có diện tích tự nhiên từ 300% tiêu chuẩn theo quy định; phường có quy mô dân số từ 300% tiêu chuẩn theo quy định); ĐVHC thuộc khu vực đặc biệt khó khăn hoặc ĐVHC được xác định có vị trí, vai trò trung tâm phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh/thành phố hoặc khu vực liên xã, phường. Việc quy

định mức điểm ưu tiên (tối đa 10 điểm) là cơ chế nhằm bảo đảm các ĐVHC có tính chất vượt trội, trọng yếu được quan tâm bố trí nguồn lực để đầu tư, phát triển và quản lý.

Theo chinhphu.vn